

A gyermekvédelmi szakellátások átszervezése

Budapest, 2013.május 23.

Magyar Közlöny 2012. évi 164. szám

Magyar Közlöny 2013. évi 54. szám

- 2012. évi CXCVII. Törvény az egyes szakosított szociális és gyermekvédelmi szakellátási intézmények állami átvételéről és egyes törvények módosításáról
- 2013. évi XXVII. Törvény a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények Magyar Egyszerűsítési Programmal Összefüggő módosításáról, valamint egyéb törvények módosításáról
- A Kormány 97/2013.(III.29.) Kormányrendelete egyes gyermekvédelmi tárgyú kormányrendeleteknek a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárások egyszerűsítésével összefüggő módosításáról

Magyar Közlöny 2012. évi 164. szám

2014. január 1-jétől bevezetésre kerül

- **a gyermekvédelmi gyámság jogintézménye,**
- **a 12 év alatti gyermek befogadó szülői elhelyezése,**
- **a befogadó szülő fogalma, továbbá**
- **a helyettes szülők és a nevelőszülők egységes foglalkoztatási jogviszonya**

Gyermekvédelmi gyám

A jogintézmény célja

Az új jogintézmény célja – a gyermek érdekének következetes, a gondozási helytől független képviselése, jogai gyakorlásának elősegítése, véleményének megismerése és arról az ellátást nyújtó, valamint az eljáró hatóság tájékoztatása.

Fontos a gondozási hely esetleges változásától függetlenül az állandóságot biztosítani!

Mikor kell gyermekvédelmi gyámot rendelni?

Gyermekvédelmi gyámot akkor kell rendelni, ha a gyámhivatal

- ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezte el a gyermeket, és pert indított a szülői felügyelet megszüntetése iránt,
- a gyermek szülei hozzájárultak a gyermek ismeretlen személy által történő örökbefogadásához és a gyámhivatal a gyermeket az örökbefogadó szülő gondozásába helyezte el,
- a gyermek szülei ismeretlen helyen tartózkodnak, a gyermek kísérő nélküli kiskorúnak minősül, vagy a szülők bármilyen más okból nem gyakorolják szülői felügyeleti jogukat, és egyik esetben sem lehetséges családba fogadó gyám kirendelése,
- nevelésbe vette a gyermeket.

Gyermekvédelmi gyámok

- Minden esetben törvényes képviselő! (A hivatalos gyám jelenleg csak elvétve...)
- Ügyféljogosítványokkal rendelkezik (pl. gondozási hely változtatás vagy nevelésbe vétel megszüntetésének kezdeményezése)
- A gyerek sorsának alakításáért felel. („életút-felelős”)
- Közalkalmazotti díjazás gyámi pótlékkal
- 30 gyermek/gyermekvédelmi gyám

A gyermekvédelmi gyám (esetszámok)

- A Központi Statisztikai Hivatal Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programja (KSH OSAP) alapján 2011. évben 4 636 gyermek részére lett olyan gyám rendelve, aki a gyermekvédelmi gyám intézményének bevezetését követően gyermekvédelmi gyámként került volna kirendelésre.
- Az Emberi Erőforrások Minisztériumának felmérése alapján 2011. évben 1 559 gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyermek esetében javasolták a gondozási hely megváltoztatását.

12 év alatti gyermek befogadó szülői elhelyezése 1.

- **Gyvt. 161/M.** (1) Az átmeneti gondozásba, gyermekvédelmi szakellátásba 2013. december 31-ét követően bekerült, tizenkettedik életévét be nem töltött gyermeket befogadó szülőnél kell elhelyezni,
- **kivéve, ha** a gyermek tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos, vagy a testvéreket nem lehet együttesen a befogadó szülőnél elhelyezni, vagy más okból szükséges az intézményes elhelyezés biztosítása, továbbá gyermekek átmeneti gondozása esetén az intézményes elhelyezést a szülő, törvényes képviselő kéri és az nem ellentétes a gyermek érdekével.

Mi lesz a 12 év alatti már intézményben elhelyezett gyermekekkel?

- 2012: CXCVII. törvénnyel a 2014. 01.01-jétől hatályba lépő Gyvt. 161/M. - a tartalmazza:
A 2014. január 1-jén átmeneti gondozásban, gyermekvédelmi szakellátásban részesülő,
 - a) harmadik életévüket be nem töltött gyermekek befogadó szülőnél való elhelyezéséről 2014. december 31-éig,
 - b) harmadik életévüket betöltött, de hatodik életévüket még be nem töltött gyermekek befogadó szülőnél való elhelyezéséről 2015. december 31-éig,
 - c) hatodik életévüket betöltött, de tizenkettedik életévüket még be nem töltött gyermekek befogadó szülőnél való elhelyezéséről 2016. december 31-éig kell gondoskodni,
- Kivételek ugyanazok!
- **Fontos!** A befogadó szülőnél való elhelyezés nem járhat az együttnevelkedő testvérek szétválasztásával!

Helyettes szülők és a nevelőszülők egységes foglalkoztatási jogviszonya

- 40.§ (8) bekezdés

„A befogadó szülő e tevékenysége révén attól az időponttól kezdve áll foglalkoztatási jogviszonyban, amikor gyermeket fogad be. A foglalkoztatási jogviszonyhoz kapcsolódó társadalombiztosítási ellátásra való jogosultság részletes szabályait külön törvény határozza meg.”

Helyettes szülők és a nevelőszülők egységes foglalkoztatási jogviszonyának néhány alapelve

- Egyetlen nevelőszülő se járjon rosszabbul a jogviszony átalakításával
- A nevelőszülőnél elhelyezett gyermekek biztonságos és színvonalas ellátása
- A nevelőszülői tevékenység munkaként, professzióként történő elismerése
- A biztonság és a rugalmasság egyidejű ötvözése az új foglalkoztatási nevelőszülői jogviszonyban

Helyettes szülők és a nevelőszülők egységes foglalkoztatási jogviszonyának néhány tervezett lépése és egyéb tervezett intézkedések

- Hatálybalépés 2014. január 1.(nem elhúzódóan)
- Alapdíj és
- gyermekenkénti díj
- Különleges és speciális szükséglet esetében (csekély) + díjazás
- Fenntartói többletterher elismerése
- Ellenőrzés megerősítése
- TÁMOP 5.4.10. képzés(60 óra helyett 400, 500)
- + Várhatóan tárgyi eszköz beszerzés támogatása (mosógép, hűtőszekrény...)

Hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek – a szabályozásról 1.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek fogalmát **2013. augusztus 31-éig** a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény tartalmazza. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvényben ennek meghatározása már nem szerepel.

Gyvt.- a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek (fiatal felnőtt) fogalma, és ennek megállapítása, mint a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó hatósági intézkedések egyike , **2013 szeptember 1-jétől**

Hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek – a szabályozásról 2.

Az új szabályozás célja:

- a gyermek születésétől kezdődően **azonos fogalomhasználat** alapján tudjon segíteni az egészségügyi, a közoktatási és a szociális, gyermekvédelmi ágazat,
- **pontosabb személyi és területi célzást** tesz lehetővé a meglévő támogatásokban, szolgáltatásokban (például halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek gyakoribb, kiemelt családgondozása, védőnői látogatása,)
- **új támogatási lehetőségeket generál** (például Biztos Kezdet Gyerekház igénybevétele),
- pontosabbá teheti a jövőbeni hazai és európai **uniós fejlesztések** célcsoportját.

Hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek – a szabályozásról 3.

A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet szempontjából **meghatározó tényezők** a következők:

1. a szülő, a családba fogadó gyám **iskolai végzettsége alacsony**; legfeljebb 8 általános iskola;
2. a szülő, családba fogadó gyám **alacsony foglalkoztatottsága**;
3. az elégtelen **lakáskörülmények**/ szegregátumban élnek;
4. a **nevelésbe vétel**, valamint a tanulói, **hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt számára nyújtott utógondozói ellátás.**

Hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek – a szabályozásról 4.

Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében a meghatározott körülmények közül **egy fennáll.**

Halmozottan hátrányos helyzetű

- az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében a meghatározott körülmények közül legalább **kettő fennáll,**
- a nevelésbe vett gyermek,
- az utógondozói ellátásban részesülő, tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

Fontos! A megkezdett programban való részvételt nem érinti, ha valaki a felülvizsgálat alapján már nem minősül pl. HHH-nak

HH, HHH megállapításával kapcsolatos gyámhatósági feladatok 2013. szeptember 1-től

1. **A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapítására irányuló eljárás során** – kérelem esetén – a jegyzői gyámhatóság megvizsgálja a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet fennállását is.

Amennyiben a feltételek fennállnak, a gyámhatóság a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosító határozat meghozatalával egyidejűleg, azzal azonos időtartamra, de külön döntéssel megállapítja, hogy a gyermek hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

Az iskolai végzettségéről szóló nyilatkozat megtétele továbbra is önkéntes.

Az **alacsony foglalkoztatottság** a jegyző nyilvántartásából vagy a munkaügyi központ igazolása alapján, az **elégtelen lakáskörülmény** pedig az integrált városfejlesztési stratégia, illetve ennek hiányában környezettanulmány által megállapítható.

HH, HHH megállapításával kapcsolatos gyámhatósági feladatok 2013. szeptember 1-től

2. A **nevelésbe vett gyermek** halmozottan hátrányos helyzetűnek minősül külön megállapító határozat nélkül is, hiszen ebben az esetben nincs mit mérlegelni- a jegyzői gyámhatóság nyilvántartásba veszi.

3. Az **utógondozói ellátásra jogosult**, tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt érdekében az ügyében eljáró gyámhivatal hivatalból állapítja meg a halmozottan hátrányos helyzet fennállását, melyről jogerős döntésével értesíti a nyilvántartást vezető jegyzői gyámhatóságot.

Gyermekek nevelésbe vételének egyszerűsítése

- E két eljárás egyszerűsítésével az elérni kívánt cél volt, hogy a gyermek átmeneti vagy tartós nevelésbe vételével kapcsolatban az ügyféli oldalon (szülő vagy más törvényes képviselő, gyermek) adminisztratívteher-csökkenés legyen elérhető
- Az adminisztratívteher-csökkentés eredményeképpen az ügy egyszerűbben, gyorsabban, kevesebb lépésben lesz elintézhető. Az átmeneti és a tartós nevelésbe vételi eljárás egyszerűsítése a két eljárás összevonásával, az eljárás menetének pontosításával, egyes eljárási cselekmények elhagyásával valósul meg.
- A KSH OSAP alapján a 2011. évben 3223 fő gyermeket vettek átmeneti nevelésbe és 349 fő gyermeket tartós nevelésbe.

A nevelésbe vétel egyszerűsítésének indokai 1.

A tartós nevelésbe vétel jogintézménye lényegi elemeiben nem különbözik jelentősen az átmeneti nevelésbe vételtől.

- Az érintett gyermekek **gyámság alatt állnak**
- számukra **otthont nyújtó ellátást** szükséges biztosítani
- szüleikkel, más hozzátartozóikkal – amennyiben ez nem ellentétes az érdekeikkel – **kapcsolatot tartanak**.

Ezen kívül a jogintézmény neve sem megfelelő, hiszen a jelenleg tartós nevelésben lévő kisebb életkorú gyermekeknél a cél a mielőbbi örökbefogadásuk elérése, így ellátásukat nem tartósan, hanem csak a számukra szükséges, indokolt időtartamra kell biztosítani.

Az átmeneti nevelésbe vett gyermekek átlagosan több mint öt évet töltenek a gyermekvédelmi szakellátásban, ez pedig már nem tekinthető átmeneti időnek.

A nevelésbe vétel egyszerűsítésének indokai 2.

- A két jogintézmény összevonása mellett szól az is, hogy ha az átmeneti nevelésbe vett **gyermek szülőjének szülői felügyelet jogát a bíróság megszünteti**, vagy az más okból megszűnik, a gyermeket tartós nevelésbe kell venni, holott sem az ellátása, sem a gondozási helye, sem a gyámjának személye nem változik.

Utógondozói ellátással kapcsolatos változások 1.

- Ha az utógondozói ellátásban részesülő **fiatal felnőtt a gyermekével együtt veszi igénybe** a gyermekjóléti alapellátások körébe tartozó **átmeneti gondozást**, akkor az átmeneti gondozás a szülő utógondozói ellátásáig fenntartható, azaz túllépheti a fő szabály szerinti időtartamot (12 hónap).
- E szabály hiányában az utógondozói ellátott gyermeke a 12 hónap elteltével – más intézkedés híján – gyermekvédelmi szakellátásba kerülne.
- Az utógondozói ellátásra irányuló kérelem elbírálásához szükséges **dokumentumok köre szűkül**, a **lakhatás megoldhatatlanságáról szóló nyilatkozat**, valamint a **környezettanulmány** elhagyásra kerül, mivel ezek nélkül is megalapozott döntést tud hozni a gyámhatóság.

Utógondozói ellátással kapcsolatos változások 2.

- Kikerült a kérelemhez benyújtandó dokumentumok köréből továbbá a fiatal felnőtt nagykorúvá válásának időpontjában a **rendelkezésére bocsátott készpénzvagyron összegéről szóló igazolás.** (Ez a dokumentum a gyámhatóságnak rendelkezésére áll, mivel az utógondozói ellátás elrendelésére ugyanaz a gyámhatóság illetékes, amely a fiatal felnőtt kiskorúsága idején is eljár.)
- az utógondozói ellátást elrendelő gyámhatósági határozatban **nem kell az utógondozó személyét megjelölni,** így az utógondozó személyének változása esetén nem kell a határozatot módosítani.

Utógondozói ellátással kapcsolatos változások 3.

- az utógondozónak nem félévente, hanem **csak évente kell tájékoztatást adnia az utógondozás eredményéről a gyámhivatalnak.**
- Gyvt.-módosítás egyértelművé teszi, hogy az utógondozói ellátás keretében az NM rendelet 76–82. -ai szerinti **teljes körű ellátást nem kell kötelezően nyújtani szükség szerint.**

Utógondozói ellátással kapcsolatos változások 4.

- Az utógondozói ellátást nyújtó intézmény feladatai között nevesítésre került a fiatal felnőtt **utógondozói ellátása iránti kérelem előterjesztéséhez kötelezően biztosítandó segítségnyújtás.** (a hatósági ügyintézés során így megfelelő segítséget kap.)
- A megfelelő szakmai tevékenység folytonossága szempontjából garanciális új szabály, hogy az **utógondozó személyében beállt változást esetátadásnak kell követnie,** melyet megfelelően dokumentálni kell.

Örökbefogadás előtti eljárás egyszerűsítése 1.

- Az örökbefogadás előtti eljárás egyszerűsítése mind az örökbefogadásra jelentkező ügyfelekre (KSH OSAP adatok alapján: 2011. évben: 1038 házaspár, 124 egyedülálló), mind az eljárásban részt vevő hatóságokra (2013. január 1-jétől a fővárosi és megyei kormányhivatal járási, fővárosi kerületi hivatalának szakigazgatási szerve) és a 20 területi gyermekvédelmi szakszolgálatra hatással van.

Örökbefogadás előtti eljárás egyszerűsítése 2.

- A gyámhivatal örökbefogadásra való alkalmasságot megállapító határozata a Gyer. hatályos rendelkezése szerint 2 évig hatályos, mely további egy évvel meghosszabbítható.
- Azonban a várakozási idő, átlagosan a 2 évet meghaladja. Ha pedig 3 éven belül sem kerül sor az örökbefogadásra, az alkalmasság megállapítására irányuló eljárást az örökbefogadási tanácsadáson és tanfolyamon való részvétel kivételével ismételten le kell folytatni.
- **Az alkalmassági határozat hatályát egy évvel indokolt volt meghosszabbítani**, ennek eredményeként az örökbe fogadni szándékozó alkalmasságáról szóló határozat 3 évig hatályos, amely további egy évvel meghosszabbítható.

A családi pótlék felhasználási szabályainak változása

- **Jelenleg** a gyermekotthonban gondozott, ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti vagy tartós nevelt gyermek **családi pótlékának 50%-a használható fel a teljes körű ellátása kiegészítésére**. Ennek felhasználásáról személyre szóló elszámolást kell készítenie az intézmény vezetőjének.
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényt és a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvényt módosító 2013. évi XXVII. törvény **2013. július 1-jétől** megteremtette annak lehetőségét, hogy az ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett, gyermekotthonban gondozott gyermek **családi pótlékának 100%-a felhasználhatóvá válik** a teljes körű ellátásának biztosítására vagy annak kiegészítésére.
- A törvényi szintű szabályozás változásából fakadóan szükséges még a családi pótlék felhasználására vonatkozó rendeleti szabályok módosítása.

Módszertani feladatok ellátása

- A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságról szóló 316/2012. (XI. 13.) Korm. rendelet értelmében 2013. január 1-től főszabályként a gyermekjóléti, gyermekvédelmi módszertani feladatokat a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság látja el
- Ugyanakkor a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 96. (8) bekezdése alapján lehetőség van arra, hogy a miniszter az egyházi fenntartó kérelmére, országos hatáskörrel egyházi fenntartású módszertani nevelőszülői hálózatot, módszertani gyermekotthont jelöljön ki a módszertani feladatok ellátására.
- A Gyvt. módosítása miatt, az új módszertani feladat-ellátási struktúrának megfelelően módosítás szükséges az NM rendeletben.

Speciális ellátás módosítása

2013.07.01-től

- Biztonsági elkülönítés szabályainak részletezése (BM Építésügyi Főosztály, ombudsmani jelentés) Átlagosan 1-3 millió Ft többletköltség 2014. 06.30-ig
- Elnevezés változás (EMMI helyett Központi Speciális...)

Speciális ellátás várható módosítása

2014.01.01-től

- Fővárosi TEGYESZ és az NCSSZI speciális munkacsoportjainak elmúlt 2 éves munkája...
- Speciális szükséglet további pontosítása (3 helyett 4)
- 05.28-i SZVÉ
- Integrált ellátás szegregált ellátás (pl. szenvedélybetegség)
- Speciális lakásotthon a Gyvt.-be
- Nevelési felügyelet szabályainak újragondolása
- Meddig tartson az ellátás?

Javítóintézeti rendtartás (szakmai tervek)

- 2014. 07.01-től új Btk. (Korhatár csökkentés egyes bűncselekmények esetében 14 évről 12 évre) Ehhez is igazítani kell a javító i. rendt.-t
- 12-14 éves korosztály MINDIG javítóintézetben kerül elhelyezésre (előzetes esetén is)
- Kisebb-nagyobb gyerekek elkülönítése (16. év)
- Utánkövetés?
- Fenntartás az SZGYF Kp. Által
- + munkatapasztalat támogatása (6 hónapra)

Új Ptk.-val összefüggő várható jogszabályi változások, szakmai tervek

- 2014.03.15. hatálybalépés
- Mediáció kötelező elrendelésének lehetősége
- Örökbefogadás előkészítése és utánkövetése
- Támogatott döntéshozatal, hivatásos támogató
- Hivatásos gondnokok helyzetének „egységesítése”
- Megnövekedő gyámhatósági feladatok (pl. Támogató kirendelése, mediáció kötelező elrendelése, öf utánkövetés elrendelése)

A GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSBAN GONDOZOTTAK SZÁMA SZÜKSÉGLET ÉS GONDOZÁSI HELY SZERINT (2012. december 31-ei állapot szerint, forrás: OSAP)

	Összes	Gyermek- otthonban	Nevelőszülő nél	Ápolást gondozást nyújtó intézményben	Külső férőhelyen
Átlagos szükségletű	11319	3751	7533	35	
Különleges szükségletű - 0-3 éves	1503	376	1123	4	
Különleges szükségletű - fogyatékos és tartós beteg	4919	2035	2636	248	
Speciális szükségletű	723	666	47	10	
Összes gyermek	18464	6828	11339	297	
Utógondozói ellátott	3070	1390	1567		113
Összes ellátott	21534	8218	12906	297	117

Egyéb

- A 2012. év végi módosítások [2012. évi CXCV. törvény] nyomán **a gyermekvédelmi szakellátási intézményekben pedagógus-munkakörben dolgozók foglalkoztatására** vonatkozó törvényi szintű szabályok bekerültek a gyermekvédelmi törvénybe,
- a végrehajtási szintű szabályok pedig a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról szóló 257/2000. (XII. 26.) Korm. rendeletbe.
- Ennek okán hatályon kívül kell helyezni, illetve módosítani kell az NM rendeletben a gyermekvédelmi szakellátási intézményekben az egyes pedagógus-munkakörökben foglalkoztatottakra vonatkozó szabályokat.

Köszönöm a figyelmet!

Dr. Kecskés Péter
főosztályvezető